

**СТЕРЕОТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОСВІДОМОСТІ
У ВІЗУАЛЬНОМУ СЕКТОРІ ПОЕТИКИ
(на матеріалі текстів балад Тараса Шевченка)**

Т.Ф. СЕМАШКО, доктор філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: semashko.tat@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4296-1259

Анотація. З метою дослідження особливостей художнього мовлення Тараса Шевченка у пропонованій розвідці автор робить спробу аналізу поетичної мови як результату освоєння зони зорового сектору сприйняття змістів та їх вербалізації у стереотипах української етносвідомості. У контексті з'ясування закономірностей побудови і сприймання текстових одиниць широкого застосування набув комплексний аналіз, який забезпечує осягнення найглибших структур поетичної мови. Тези про те, що «текст не існує поза його створенням і сприйняттям», що «літературний твір реалізується у свідомості, у сприйнятті читача», дають розуміння текстової структури як динамічної даності, кожен елемент якої на різних зрізах суспільного, науково-культурного розвитку набуває більшої чи меншої актуалізації. Не останню роль у цьому процесі відіграють етнічні стереотипи, зокрема, перцептивні етностереотипи, які надають нові дані про особливості категоризації світу творчою особистістю, її світогляд, а також про соціокультурні, ментальні, вербальні домінанти етносу, до якого належить художник слова. Водночас етностереотипи – це результат систематизації феноменів у свідомості, і достовірні відомості про них можуть бути отримані тільки за умови вивчення гранично повної системи мовних фактів, які відображають особливості світогляду особистості, що можливо лише за умови вивчення творчості класиків, зокрема поетичного мовлення Тараса Шевченка.

Ключові слова: поетична мова, етностереотип, візуальний сектор, зорові відчуття, засоби перцепції.

Актуальність дослідження.

Вивчення словесно-художнього мистецтва в усіх аспектах його творення, функціонування й прагматики цікавить науковців з перших спроб долучитися до розуміння феномену творчості, пізнання її природи, законів і закономірностей. Кожна доба відповідно до стану й розвитку теоретичної думки, філософсько-естетичних шукань, інтелектуальних можливостей і потреб окреслює площину наукового дискурсу, у центрі якого знаходиться художній текст як факт творчого пізнання світу, а мову словесного мистецтва (художню,

поетичну) розглядають як форму цього пізнання, засіб його об'єктивації.

Мова, матеріалізуючи образне світовідчуття, стає тим кодом, за яким прочитуються різнорівневі авторські смисли – етноментальні, духовні, інформативні, психологічні, власне лінгвістичні. Значний поступ зроблено у зв'язку з пануванням у сучасній науці когнітивної наукової парадигми, що зумовило вивчення мови не як унікального об'єкта, розглянутого в ізоляції, а як «засобу доступу до всіх ментальних процесів, що відбуваються

в голові людини і визначають її власне буття і функціонування в суспільстві» [6, с. 9]. Не останню роль у цьому процесі відіграють етнічні (культурні) стереотипи чуттєвого сприйняття (за «Етнічним довідником», «стереотип етнічний – схематизований, спрощений, емоційно забарвлений образ певної етнічної спільноти, який поширюється як типовий на кожного її представника. Незважаючи на те, що такий образ має досить поверховий характер і фіксує в собі іноді несуттєві риси етносу чи етнічної групи, він надзвичайно стійкий, консервативний і важко піддається найменшим змінам під впливом раціональної інформації» [3]), які зазвичай розглядаються як маркер світосприйняття спільноти людей. Заразом перцептивні етностереотипи можуть надати нові дані про особливості категоризації світу творчою особистістю, його світогляд, а також про соціокультурні, ментальні, вербальні доміанти етносу, до якого належить художник слова. Водночас перцептивні етностереотипи – це результат систематизації феноменів у свідомості, і достовірні відомості про них можуть бути отримані тільки за умови вивчення гранично повної системи мовних фактів, які відображають особливості світогляду особистості, що можливо лише за умови вивчення творчості класиків, зокрема поетичного мовлення Тараса Шевченка.

Стан дослідження. Мовотворчість Тараса Шевченка постійно перебуває в об'єктиві різнопланових наукових інтересів. З-поміж кращих дослідників Шевченкової мови можемо назвати І. Білодіда, В. Бородіну, Л. Булаховського, В. Ващенко, А. Гуменецьку, С. Єрмоленко, А. Критенко, Л. Мацько, А. Мойсієнка, Н. Слухай, Н. Сологуб, М. Фененко, Т. Черторизьку, Л. Шевченко та багатьох інших. Однак, на сьогодні відсутні ґрунтовні наукові розвідки щодо

об'єктивації етностереотипів сенсорного коду творів Великого Кобзаря. Дослідження під означеним кутом зору є актуальним і новим, зважаючи на потребу сучасних мовознавчих студій у з'ясуванні мовної проекції різноманітних пізнавальних процесів свідомості.

Метою статті є представити мовно-поетичний континуум художнього ідіолекту в пізнавально-динамічному аспекті, охарактеризувати специфіку візуального сектору стереотипів української етносвідомості на матеріалі творів балад Тараса Шевченка. Мета дослідження передбачає розв'язання таких завдань: інвентаризацію етнічних стереотипів зони візуального сприйняття, аналіз когнітивного підґрунтя культурної зумовленості таких мовних одиниць.

Матеріалом для дослідження послужили етностереотипи зорового сектору перцепції, вилучені з поетичних текстів Тараса Шевченка. Зауважимо, коло наших пошуків обмежене текстами п'яти балад «Причинна», «Тополя», «Утоплена», «Лілея» та «Русалка», що мотивовано наступним, по-перше, обсяг статті не дозволяє охопити весь поетичний спадок Кобзаря; по-друге, балади належать до періоду ранньої творчості митця, де могутнє авторське начало активно увібрало в себе начало фольклорне, а фольклор, як відомо, є першоджерелом творення етностереотипів.

Виклад основного матеріалу. Орієнтація на ономасіологічний підхід до формування похідного слова дозволяє нам стверджувати, що, формуючись, воно проходить шлях від судження про предмет до його назви, яка «всотує» головну ознаку предмета в судженні чи навіть кілька таких ознак [5, с. 40]. Однак не лише судження як мисленнєва структура може ставати підґрунтям номінації – важливу роль відіграють і сенсорні процеси, мовні

позначення яких формують особливий культурний код із широким асоціативно-образним потенціалом, що реалізується в мотиваційних базах номінативних одиниць. У цьому процесі сенсорика, яка збагачує мову, є невіддільним складником для накопичення та розширення досвіду і буття людини.

У лінгвістиці лексико-семантичне поле чуттєвого сприйняття утворює своєрідну підсистему лексичних одиниць, котрі допомагають відтворити та вербально передати почуття і відчуття від сприйнятого навколишнього середовища, дійсності та світу в цілому. Заразом сенсорика є одним із основних засобів репрезентації авторської мовної картини світу. Найвищу частотність уживання сенсоризми мають у структурі поетичних творів, оскільки краса поезії розкривається у високій концентрації сенсорних образів. Завдяки універсальності концептуальної сфери чуттєвого сприйняття, сенсорний складник у контексті віршового твору слугує тим семантичним знаменником, до якого можна звести мовні картини світу, що уособлюють автори тексту.

Найширший ряд перцептивних етностереотипів, зафіксованих у мові балад Шевченка, формують зорові відчуття, описані на прикладах сприйняття кольорів. Колірна словесна гама Шевченка підпорядкована загальній стильовій настанові автора, спричиненій індивідуально-психологічними особливостями світовідображення. Маємо на увазі максимальну простоту творів Кобзаря, які об'єктивують значиму для читача інформацію у поетичній формі, разом з тим продукують сприйняття запрограмованої поетом реакції.

Зазначимо, що лексико-семантичне поле кольору в поетичних творах Тараса Шевченка не відзначається якимись особливо яскравими фарбами, тонами чи напівтонами. Автор

обмежується традиційною палітрою кольоропозначень, вибір яких ґрунтується на мовно-поетичній концепції сприйняття світу автором та традиційному тлумаченні символіки відповідних назв кольору, репрезентованих семіосферою української міфології та фольклору. Шевченко апелює до предметів, які пов'язані з тими чи іншими зоровими враженнями, що міцно закріпилися за цими предметами і набули символічного узагальнення чи переносного значення на основі створення складного образу, такого, що базується на зорових асоціаціях.

У мові системно закріпленим експонентом ознаки виступає лексико-граматичний клас прикметника. Саме тому найбільш звичним способом відтворення кольорових ознак предметів і явищ дійсності у баладах Тараса Шевченка виступає використання прикметників як таких одиниць, що виражають поняття, в основі яких лежить статична ознака предметів. У своїх баладах митець використовує повні стягнені форми прикметників: *білий світ, біле личко, білі рученята, карі очі, червона калина, синє море, синя хвиля, сині руки, чорні хмари, баговиння зелене* (зазвичай прикметник у таких сполученнях виконує функцію епітета (народнопоетичного епітета, метафоричного)); нестягнені форми прикметників: *синєє море*; похідні ад'єктиви з суфіксами -еньк-, -яв-: *дуб зелененький, коник вороненький, Ганнуся чорнява*; складені прикметниково-іменникові форми: *білолиця дівчина, Ганна кароока, чорнобривий козак, дівчина чорнобрива*; субстантивовані прості найменування та субстантиві-композиції: *білолиций, чорнобриві, чорнобрива, сизокрила*.

Дослідження візуального сектору сенсорно-соматичної карти поетичної

мови балад Шевченка дозволяє виділити домінантне поле колоративів *білий* і *чорний*, про що свідчить їх широкий спектр вербалізацій. Відповідні колоративи є базою творення етнічного стереотипу краси, що лежить в основі етнічно обумовлених тропів, зокрема епітетних структур, які відновлюють в уяві те живе наглядне зображення, яке лежить в основі самого предмета [2, с. 16]. Постійний епітет, виступаючи поряд з означуванням словом, мовби підтверджує правильність нашого досвіду: личко – біле, дівчина – кароока, козак – чорнобровий, кінь – вороний. У Шевченка зустрічаємо цілі ряди таких словосполучень: *Жвавий, кучерявий, / Мліє, в'яне, як зостріне / Ганнусю чорняву* (Шевченко, с. 150); *Полюбила чорнобрива / Козака дівчина* (Шевченко, с. 54).

Реєстр тропів, що образно кодують певну рису зовнішності представника етносу, зазвичай, є багатокомпонентним, заснованим на різноманітних етнічно релевантних ознаках. Так, колір волосся української дівчини пов'язують із чорним кольором, порівнюючи із смолою, чорним хмелем, ніччю. При тому українка може бути і світловолосою, але в останньому випадку троп не набуває ознаки меліоративності, оскільки не об'єктивує етнічно релевантний стереотип.

Красу зовнішності продукує і колір шкіри представника українського етносу. Праця селянки на полі влітку під палючим сонцем робила шкіру жінки засмаглою. Тому такою бажаною була біла, незасмагла шкіра. Шевченко ж вибудовує кольорообраз на взаємопроникненні первинної – спектральної і вторинної – символічної семантики колоратива *білий* (у християнстві білий виражає чистоту, незайманість, красу). Звідси – етнічна ознака кольору обличчя – біле. Разом із тим епітетні сполучення *біле личко, білі*

ручєнята, біле тіло виявляють безпосередній логічний зв'язок з поняттям «молодий», тим самим об'єктивуючи етнічний стереотип. Пор.: *Не вимили біле личко / Слізеньки дівочі* (Шевченко, с. 16). *Біле тіло вовки з'їли – / Така його доля* (Шевченко, с. 16). *Бо не довго... / біле личко червоніє* (Шевченко, с. 55). *Лежить собі на пісочку, / Білі ручєнята / Розкидала* (Шевченко, с. 153).

Зовнішню красу об'єктивує і прикметник *карий* у структурі етнічного стереотипу: чорний колір волосся етносу передбачає і темний колір очей, який контрастує на фоні білої шкіри. Тому не випадково Тарас Шевченко ставить в один логічний ряд прикметники *карий* та *білий*. За допомогою такого поетичного прийому митець підкреслює красу молодості представників українського етносу. Наприклад: *Серед села вдова жила / У новій хатині, / Білолиця, кароока / І станом висока* (Шевченко, с. 149).

Етностереотипними виступають і сполучення *біла сорочка, білі палати*. У етнічних українців одяг здавна виготовлявся з натуральної сировини – конопель. Процес виготовлення такого одягу був досить тривалим і складним. Зауважимо, що у повсякденному житті селяни носили одяг із сірого полотна. Вибілювання полотна вимагало як фізичних, так і матеріальних витрат. Тому білу сорочку одягали на свята і тільки заможні могли собі дозволити її собі на щодень. Так у текстах балад відповідне сполучення разом із контекстуальним оточенням, маючи етносему 'чистий', 'чепурний', набуває значення 'заможний': *Ганна роздяглася, / Роздяглася, розкинулася / На білій сорочці* (Шевченко, с. 152).

Сполучення *білі палати* продукується етнічно релевантними ознаками 'чистий', 'бажаний', 'багатий': *І я процвітати / Стала в гаї, і в теплиці, / І в білих палатах* (Шевченко, с. 322).

Жити в палатах було мрії кожного селянина. При тому складно осмислити розвиток відповідного значення. Якщо для прикметника чорний (*чорний двір, чорна робота*) такий смисловий розвиток цілком природний, оскільки поняття бруду асоціюється з поняттям чорного кольору, то цього ніяк не можна сказати щодо білого кольору. «Одяг коваля чи тесляра не лишається і тим більше не стає білим від їх роботи, а чистий двір зовсім не є білим на колір» [8, с. 29]. Можливо основою творення етнічного стереотипу слугує поняття мрії – такої бажаної, але не завжди зреалізованої.

У баладах Тараса Шевченка етномаркованість білого кольору впливає також із асоціацій зі снігом (ознаки білого кольору в свідомості українців заковані в аналогічних зв'язках зі снігом) і як результат – отримали формальну реалізацію в авторському етностереотипі-порівнянні: *А весною процвіла я / Цвітом при долині, / Цвітом білим, як сніг, білим!* (Шевченко, с. 321) та авторському новотворі *снігоцвіт: А дівчата завітчались / І почали звати / Лілесю-снігоцвітом* (Шевченко, с. 322).

Колір у Шевченка є ознакою, притаманною предмету як риса, яка визначає його сутність, але виникнення у мовленні нових словосполучень веде до семантичних зрушень в семемі – до втрати одних семантичних компонентів і появи інших. Зміни спричинюють появу нової семемі, яка характеризується своїми новими парадигматичними відношеннями, здатністю розвивати переносні значення, в яких виникають образи, і окремі з них закріплюються як етностереотипні. З огляду на зазначене особливої уваги заслуговує метафоричне сполучення *білий світ* – ‘навколишній світ’, ‘земля з усім, що на ній існує’, ‘життя в усіх його проявах’: *Сумує, воркує, білим світом нудить, / Літає, шукає, дума – заблудив*

(Шевченко, с. 16). *Не співає – сиротою / Білим світом нудить* (Шевченко, с. 56). Об'єктивує етнічно релевантний стереотип метафоризація на основі подібності ознак, що сприймаються рецепієнтом, і може мати кількарівневу структуру, поєднуючи різні асоціативні паралелі.

Ознака чорного є основою відтворення етноуявлень про явища природи. Наприклад: *Широкий Дніпр не гомонить: / Розбивши вітер чорні хмари / Ліг біля моря одпочить* (Шевченко, с. 17). У такому постійному виразі слово *хмара* само по собі означає щось чорне, але наявний у ньому образ чорного кольору, безсумнівно, відмінний від того, що в слові *чорний*. Абстрактна колоративна ознака при контекстуальному вживанні епітета поряд із означуваною лексемою стає певним етнічним досвідом, що позначається на сприйнятті цілісного виразу. Прикметниковий епітет *чорний*, поєднуючись з різними іменниками в Шевченковому тексті, у кожному окремому випадку несе відповідне оцінно-позитивне чи оцінно-негативне навантаження. Пор.: *чорні брови (бровенята) – чорна хмара*, об'єктивуючи етностереотип, що в свою чергу підтримується ширшим контекстом.

У полі хроматичних кольорів при утворенні етностереотипів помічено домінування колоративів *синій* та *зелений*. Про це свідчить значна кількість етномаркованих форм та висока продуктивність у творенні тропів, які відображають стереотипи етнічного світосприйняття: *Кинувсь в воду; пливе, синю / Хвилю роздирає* (Шевченко, с. 152). *Неначе човен в синім морі / То виринав, то потопав* (Шевченко, с. 15). *Ідуть – під дубом зелененьким / Кінь замордований стоїть* (Шевченко, с. 19). *Несе на сорочку / Баговиння зеленого; / Поцілує в очі* (Шевченко, с. 154). Спостереження показують, що

кологоратив *синій* конкретизується в усталеному фольклорному виразі *синє море*. Однак вираз у сполученні з прийменником *за* набуває іншого значення – ‘далеко’. Із цим значенням пов’язані народно-поетичні звороти *за синє море, за синім морем*, які передають семантику недосяжної далечі, невідомих, але таких бажаних, країв: *Якби-то далися орлині крила, / За синім би морем милого знайшла* (Шевченко, с. 16). *Рости, рости, подивися / За синє море: / По тім боці – моя доля* (Шевченко, с. 16).

Негативною семантикою позначене кольоропозначення *синій* при зображенні «нездорового» кольору шкіри (через хворобу, неміч, старість), хоча зазвичай нормальна шкіра здорової людини європейського ареалу характеризується як світла: *Очі вивело із лоба / Од страшної муки; / Втербила в пісок жовтий / Старі сині руки* (Шевченко, с. 153). *Впливає з води мати / Страшна, синя, розхристана* (Шевченко, с. 153).

Як поодинокі фіксуємо етно-марковані сполучення із компонентом *вороненький, червона* у фольклорних епітетах *коник вороненький* та *червона калина: А тим часом із діброви / Козак виїжає / Під ним коник вороненький / на силу ступає* (Шевченко, с. 19). *Посадили над козаком / Явір та ялину, / А в головах у дівчини / Червону калину* (Шевченко, с. 20). З прадавніх часів для українського етносу червона калина виступала символом дівочої вроди, об’єктивуючи ментальний стереотип.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Творчість Тараса Шевченка вирізняє

Список використаних джерел

1. Апресян Ю.Д. Интегральное описание языка и системная лексикография. Москва: Языки русской культуры, 1995. Т. 2. 766 с.

використання лексико-семантичного поля кольору, що зумовлює унікальне бачення та пізнання світу. Шевченківський вибір традиційної палітри кольоропозначень (за домінанти *білого* та *чорного* кольорів) ґрунтується на мовно-поетичній концепції сприйняття світу автором та традиційному тлумаченні символіки відповідних назв кольору, репрезентованих семіосферою української міфології та фольклору. В поетиці Тараса Шевченка реалізується низка мовленнєвих намірів, з-поміж яких вирізняються когнітивно-ментальні інтенції, що мають стосунок до глибинних структур свідомості, ментальної репрезентації світу та інтелекту людини, до мовної особистості автора, і тих матеріальних маніфестацій, що віддзеркалюють індивідуально-авторську картину світу. Відтак, вербалізатори назв кольору, що функціонують у текстах балад Тараса Шевченка, об’єктивують значиму для читача інформацію у поетичній формі, заразом продукуючи сприйняття запрограмованої поетом реакції.

На завершення додамо, Тараса Шевченка можна розуміти по-різному. До того ж, справжній Шевченко досі так до кінця і не прочитаний. До тексту Шевченкових творів як до особливого феномену поетичного слова українського генія мовознавці звертатимуться постійно і в майбутньому. Пізнання поетичної мови Великого Кобзаря, як результату мовноестетичного освоєння значимої зони сенсорної обробки світу творчою особистістю та ментальністю етносу, це чекає на свого дослідника.

2. Буслаев Ф.И. Историческая грамматика русского языка. Москва: Учпедгиз, 1959. 289 с.

3. Клиненко Т. Етнічний довідник: поняття та терміни [Електронний ресурс]. Режим доступу :

<http://www.socd.univ.Kiev.ua/fulltext.html>.

– (15.03.04). – Назва з екрану.

4. Кравченко А.В. Язык и восприятие : Когнитивные аспекты языковой категоризации. Иркутск: Издательство Иркутского университета, 1996. 160 с.

5. Кубрякова Е.С. Номинативный аспект речевой деятельности. Москва: Наука, 1986. 158 с.

6. Кубрякова Е.С. Язык и знание. Москва: Языки славянской культуры, 2004. 560 с.

7. Слухай Н.В. Світ сакрального слова Тараса Шевченка : монографія. Київ: Агрармедіагруп, 2011. 227 с.

8. Тараненко О.О. Полісемічний паралелізм і явище семантичної аналогії. Київ: Наукова думка, 1980. 114 с.

9. Шевченко Т.Г. Кобзар [передмова П. Мовчана]. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2011. 736 с.

References

1. Апресян, Ю. Д. (1995). Integral'noe opisanie yazyka i sistemnaya leksikografiya [Integral language description and systemic lexicography]. Moscow: Yazyki russkoy kul'tury, 766.

2. Buslaev, F. I. (1959). Istoricheskaya grammatika russkogo

yazyka [Historical grammar of the Russian language]. Moscow: Uchpedniz, 289.

3. Klynchenko, T. (1996). Etnichnyi dovidnyk: poniattia ta terminy [Ethnic Handbook: Concepts and Terms]. Available at: <http://www.socd.univ.Kiev.ua/fulltext.html>.

4. Kravchenko, A.V. (1996). Yazyk i vospriyatie: Kognitivnye aspekty yazykovoy kategorizatsii [Language and Perception: The Cognitive Aspects of Language Categorization]. Irkutsk, 160.

5. Kubryakova, E. S. (1986). Nominativnyy aspekt rechevoy deyatel'nosti [Nominative aspect of speech activity]. Moscow: Nauka, 158.

6. Kubryakova, E. S. (2004). Yazyk i znanie [Language and Knowledge]. Moscow: Yazyki slavyanskoy kul'tury, 560.

7. Slukhai, N. V. (2011). Svit sakralnogo slova Tarasa Shevchenka [The world of sacred words by Taras Shevchenko]. Kyiv: Ahrarmediahrup, 227.

8. Taranenko, O. O. (1980). Polisemichnyi paralelizm i yavlyshche semantichnoi analohii [Polysemic parallelism and the phenomenon of semantic analogy]. Kyiv: Naukova dumka, 114.

9. Shevchenko, T. H. (2011). Kobzar [Kobzar]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Prosvita», 736.

STEREOTYPES OF UKRAINIAN ETHNIC CONNECTION IN THE VISUAL SECTOR OF POTENTIAL

(on the material of Taras Shevchenko's ballad texts)

T.F. Semashko

Abstract. *In the context of clarifying the patterns of construction and perception of text units of wide application, a comprehensive analysis has been made that provides comprehension of the deepest structures of poetic language. The thesis that «the text does not exist outside of its creation and perception» that «the literary work is realized in the mind, in the perception of the reader», give an understanding of the text structure as a dynamic data, each element of which takes on different sections of social, scientific and cultural development. more or less actualization. Ethnic stereotypes, in particular, perceptual ethnostereotypes, which provide new data on the peculiarities of the world's categorization of the creative person, its outlook, as well as socio-cultural, mental, verbal dominant ethnic groups, to which the word artist belongs, play a role in this process. At the same time, ethnostereotypes are the result of systematization of phenomena in consciousness, and*

© Т.Ф. Семашко

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 10, № 2, 2019

reliable information about them can only be obtained if the study of the extremely complete system of linguistic facts that reflect the peculiarities of the personality worldview, which is possible only if the poetic speech of the classics is studied.

Taras Shevchenko, whose individual creative way distinguishes his language among other speakers, reflects the individual worldview through specific linguistic means or original author's use of them, by his unique way of knowing the world. At the time of study of the objectification of the zone of the visual sector, the perception of the contents - the color space of the artist - and their verbalization in the stereotypes of the Ukrainian ethno-consciousness.

In linguistics, the lexical-semantic field of sensory perception forms a peculiar subsystem of lexical units that help to reproduce and verbally transfer feelings and feelings from the perceived environment, reality and the world as a whole. However, the sensor is one of the main means of representing the author's linguistic picture of the world. The highest frequency of use of sensorism is in the structure of poetry, since the beauty of poetry is revealed in a high concentration of sensory images. Due to the versatility of the conceptual sphere of sensory perception, the sensory component in the context of a poem work serves as the semantic denominator to which language pictures of the world can be reduced.

The lexico-semantic field of color in the poetry of Taras Shevchenko is limited to the traditional palette of color attributes (the study of the visual sector of the sensory-somatic map of the poetic language of the Shevchenko's ballads makes it possible to distinguish the dominant field of coloring white and black), the choice of which is based on the linguistic and poetic conception of perception of the world by the author and the traditional interpretation. symbols of the corresponding color names represented by the semiospheres of Ukrainian mythology and folklore. Shevchenko appeals to objects that are connected with visual impressions, which are firmly entrenched in these subjects and have acquired a symbolic generalization or figurative meaning on the basis of creating a complex image, based on visual associations.

In the poetry of Taras Shevchenko, a number of speech intentions are implemented, among which distinguish cognitive-mental intentions related to the deep-seated structures of consciousness, the mental representation of the world and human intellect, the linguistic personality of the author, and those material manifestations that reflect the individual-author's picture. the world. Thus, the verbalizers of the color names, which function in the texts of Taras Shevchenko's ballad, objectivize the poet's meaningful information for the reader, while producing the perception of the reaction of the poet programmed.

Keywords: poetic language, ethnic stereotypes, visual sector, visual sensations, perception means